

Vastaus kirjalliseen kysymykseen alkuperäiskansaan kuuluvien ihmisryhmien tasapuolisesta kohtelusta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Eeva-Maria Maijalan /kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 354/2018 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä, että Suomen kaikkien saamelaisten kulttuuriin liittyvät asiat saadaan hoidettua tasapuolisesti ja että saamelaiskäräjien suorittamissa toimielinten vaaleissa otetaan käyttöön mahdollisuus suhteelliseen vaaliin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Perustuslain 17 §:n 3 momentissa turvataan saamelaisille oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Osaksi saamelaisten kulttuurimuotoa katsotaan hallituksen esityksen mukaan myös saamelaisten perinteiset elinkeinot, kuten poronhoito, kalastus ja metsästys (HE 309/1993 vp, s. 65). Saamelaisten kotiseutualueella saamelaisilla on perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaan kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Perustuslain säännökset muodostavat saamelaisten omaa kieltään ja kulttuuriaan koskevan itsehallinnon perustan.

Tarkemmin asiasta säädetään saamelaiskäräjistä annetulla lailla (974/1995), jäljempänä saamelaiskäräjälaki. Saamelaiskäräjien tehtävänä on hoitaa saamelaisten omaa kieltä ja kulttuuria sekä heidän asemaansa alkuperäiskansana koskevat asiat. Näissä asioissa saamelaiskäräjät voi tehdä viranomaisille aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja, ja saamelaiskäräjälain määrittelemissä tilanteissa viranomaisille syntyy velvoite neuvotella toimenpiteistään saamelaiskäräjien kanssa.

Saamelaiskäräjät valitaan vaaleilla, jotka toimitetaan joka neljäs vuosi. Äänioikeus ja vaalikelpoisuus on saamelaisilla, jotka täyttävät tietyt saamelaiskäräjälain mukaiset kriteerit ja jotka tältä pohjalta on hyväksytty saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Vaali on luonteeltaan henkilövaali. Saamelaiskäräjien jäseniksi tulevat valituiksi 21 eniten ääniä ehdokasta edellyttäen, että heidän joukossaan on vähintään kolme ehdokasta kustakin saamelaisten kotiseutualueen kunnasta.

Saamelaiskäräjillä on jo kuntakiintiöidenkin vuoksi edustajia kaikista kotiseutualueen kunnista, ja tällä hetkellä saamelaiskäräjillä on jäseniä kaikista Suomen saamelaisten kieliryhmistä (inarin-, koltan- ja pohjoissaame). Saamelaiskäräjien jäsenet eivät kuitenkaan toimi järjestäytyneenä ryh-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 354/2018 vp

miin, sen paremmin alue-, kieli- tai elinkeinoperustaisiin ryhmiin kuin puoleryhmiinkään. Suhteellinen vaalitapa edellyttäisi, että saamelaiskäräjien jäsenet jakautuisivat vaalia varten ryhmitymiin, jotka voivat osallistua vaaliin.

Saamelaiskäräjien työjärjestyksessä (28.2.2006, muutettu viimeksi 21.12.2015) on määrätty, että saamelaiskäräjien hallituksen tulee edustaa mahdollisimman hyvin Suomen saamelaisten kielisiä ja alueellisia ryhmiä. Samanlainen määräys koskee myös elinkeino- ja oikeuslautakuntaa, koulutus- ja oppimateriaalilautakuntaa, kulttuurilautakuntaa, sosiaali- ja terveyslautakuntaa sekä nuorisoneuvostoa. Kielineuvoston osalta työjärjestyksessä on määrätty, että siinä tulee olla vähintään yksi jäsen kustakin Suomen saamelaisten kieliryhmästä. Saamelaiskäräjien vaalilautakunnan kokoonpanosta säädetään saamelaiskäräjälaissa, jonka mukaan siinä tulee olla jäsen ja varajäsen jokaisesta saamelaisten kotiseutualueen kunnasta.

Tällä hallituskaudella on valmisteltu uudistusta saamelaiskäräjälakiin. Saamelaiskäräjälain uudistamista valmistelevalle toimikunnan esityksessä ei ehdotettu muutoksia saamelaiskäräjien vaalitapaan eikä saamelaiskäräjien toimielinten vaalitapaan. Saamelaiskäräjien vaaleissa käytettäviä kuntakiintiöitä esitettiin hieman muutettaviksi, ja saamelaiskäräjien vaalilautakunnan osalta ehdotettiin, että vaalilautakunnassa tulisi olla kotiseutualueen kuntien lisäksi edustettuina saamen eri kieliryhmät. Saamelaiskäräjälain uudistamista koskeneella esityksellä ei ole edellytyksiä edetä eduskuntaan. Saamelaiskäräjien kokous päätti 24.9.2018, ettei se hyväksy esitystä saamelaiskäräjälain muutoksesta.

Kysymyksestä välittyy huoli metsälappalaisesta kulttuurista. Kysymys on noussut esiin viime vuosina eri yhteyksissä, ja valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan 3. täydentävässä haussa vuodelle 2018 avattiin haettavaksi määräraha metsälappalaisen kulttuurin erityispiirteiden ja kulttuuri-identiteetin selvittämiseen. Hankkeessa on tarkoitus selvittää asianomaisen väestön omista lähtökohdista, mitkä ovat nykyisen saamen kotiseutualueen eteläpuoleisen alueen väestön kulttuurisia erityispiirteitä. Tästä näkökulmasta on tarkoitus esittää myös suosituksia kulttuurin elinvoimaisuuden ylläpitämiseksi. On tärkeää saada tietää, millaiset toimet voisivat elvyttää metsälappalaista kulttuuria ja tukea ryhmään kuuluvien ihmisten omaa identiteettiä. Selvityksen painopiste on kulttuurissa, eikä kysymystä metsälappalaisuudesta ole tarkoitus peilata saamelaiskäräjien vaaliluettelon kriteereihin tai muihin oikeudellisiin kysymyksiin. Hankkeen toteuttajaksi valittiin ehdollisesti MDI Public Oy, ja sopimusta hankkeesta viimeistellään.

Helsingissä 9.10.2018

oikeusministeri Antti Häkkänen